

שאלה:

אמנם ראינו שכלל מלחמות ישראל עד היום, והיום, הם מלחמות מצווה. שאלתי
היא האם הלכתית יש אפשרות למלחמת רשות בימינו?

תשובה:

התשובה לשאלתך מורכבת. יש בה מימד של דיון הלכתי טהור כמו גם צד של דיון
ערכי-הלכתי.

במישור ההלכתי הטהור עיקר הדיון נסוב סביב הדרישה להתייעצות עם סנהדרין
לפני היציאה למלחמה. כפי שראינו (בשאלה הראשונה) ישנן שלוש דעות בהבנת
דרישה זו:

1. תנאי הכרחי ליציאה למלחמה – כיוון שאין לנו סנהדרין אין אפשרות
למלחמת רשות היום. [אם נחדש חידוש (שצריך ביסוס), שהצורך בסנהדרין
הוא דווקא אם סנהדרין קיימים אבל בהעדרם אין הבקשה מעכבת, יהיה
מקום לשקול מלחמת רשות היום].
2. צורך בכדי לגייס את העם למלחמה – מחד ניתן לומר שללא סנהדרין לא
ניתן לגייס מילואים למלחמת רשות. מצד שני, יתכן והמבנה החוקי של צה"ל
ושרות המילואים יגדיר את כלל הצבא כצבא המלך, שאין צורך באישור
סנהדרין להוציאו למלחמה.
3. דברי רש"י שהפנייה לסנהדרין נועדה לשילובם בתפילות – לשיטה זו וודאי
אין הכרח בפנייה לסנהדרין וחוסר הסנהדרין לא ימנע קיום מלחמת רשות.

בהגדרת מלחמת רשות כותב הרמב"ם "והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים
כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדלתו ושמעו".

על פניו הרחבת גבול במקום שאין לכובש טענת זכות, הינה דבר הנתפס בעידן
המודרני כבלתי מוסרי בעליל. גם אם נפרש את הרחבת הגבול כאמצעי כלכלי

לפרנס את העם (כמלחמות דוד לפי הגמ' בברכות) בימינו הדבר ייתפס כבלתי מוסרי. כך גם פרסום שמו של מנהיג אינה נתפסת כהצדקה למלחמה.

שאלת המדד המוסרי העכשווי כשיקול מעשי בהיבט ההלכתי, נתון למחלוקת גדולה הנוגעת לשאלה: האם יש מקום לערכי מוסר שאינם נובעים ממקורות התורה וההלכה?

בעניין "להרבות בגדלותו ושמעו" דעת הלחם משנה שהרמב"ם התכוון "שיראו ממנו ולא יבאו עליו, והיינו למעוטי עכו"ם דלא ליתו עלייהו". כלומר גם מלחמה שמטרתה ליצור הרתעה נגד אויבים היא מלחמת רשות. מלחמה רשות כזו שייכת גם בזמן הזה.

מקורות:

רמב"ם הלכות מלכים ומלחמות פ"ה הל' א'; לחם משנה שם בעיקר סוף דבריו. גמ' ברכות ג ע"ב מ-"נכנסו חכמי ישראל" וברש"י שם ד"ה ונמליך בסנהדרין. ערכים במבחן מלחמה: מאמרים של הרב אהרון ליכטנשטיין ושל הרב זייני, כדוגמאות למחלוקת בעניין ערכי מוסר עצמאיים.

נכתב ע"י הרב משה אברמן, לשעבר ראש כולל תורה מציון בשיקגו (תשנ"ח-תשנ"ט)

לתגובות: moshaber@gmail.com